Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája
1055 Budapest, Szent István krt. 11. II/19.
Telefon: 1/460-0575, 70/339-9461
Fax: 1/321-2878

Mi a helyzet az új felsőoktatási törvénnyel? Mi ellen is tiltakozunk?

Mára mindannyiunk számára nyilvánvalóvá vált, hogy az oktatási kormányzat eltökélt célja a magyar felsőoktatás drasztikus átszervezése. Azonban az eddig napvilágot látott tervezetek mind szakmai oldalról, mind az érintettek és a közvélemény részéről heves ellenérzéseket váltottak ki. Annak érdekében, hogy az új felsőoktatási törvény körül kialakult vitákat és indulatokat mindenki átlássa és megértse, összefoglalást készítettünk az elmúlt mintegy másfél év eseményeiből, kiszivárgott elképzeléseiből és az arra adott válaszokból. Célunk az is, hogy a hallgatókra végre ne lázongó, a megújulás ellen tüntető tömegként, hanem a jogaiért demokratikus eszközökkel küzdő fiatal értelmiségként tekintsenek.

Miért van szükség új felsőoktatási törvényre és miért húzódik ennyi ideig az elfogadása?

A kétharmados kormányzati többség egyik legelső intézkedéseként látott hozzá az oktatási rendszerek átszervezéséhez. Az időközben elfogadott új Alaptörvény több ponton is sarkalatos törvényekre hivatkozik, ezek között van az új felsőoktatási, vagy más néven a Nemzeti Felsőoktatási Rendszer működéséről szóló törvény. Új Ftv.-re egyébként a HÖOK szerint is szükség van, hiszen rengeteg dolgot lehetne javítani a jelenlegi szabályozásokon.

Az új törvény kidolgozása több mint egy éve kezdődött a 2010. augusztus 2-6. között, Piliscsabán megtartott, zártkörű egyeztetésen. A kezdetek sem voltak zökkenőmentesek, hiszen

nem egy alkalommal megtörtént, hogy az érintetteket nem kérték fel az egyes koncepciók véleményezésére, vagy ha mégis, az elhangzottakat figyelmen kívül hagyva, az eredeti elképzeléseket változatlan formában örökítették tovább a következő verziókba.

Az elmúlt fél évben ráadásul a felsőoktatás szereplőivel történő egyeztetések elmaradtak. Havi 1-2 találkozó rendkívül hatékonyan előmozdíthatta volna a munkát, mind minőségében, mind a szükséges idő tekintetében. Az is egyértelműnek tűnik, hogy nem volt és most sincs egyetértés az érintett minisztériumok, tehát a Nemzeti Erőforrás Minisztérium (Nefmi), a Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM) és a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (NFM), a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (KIM), valamint az egyes szakértők között.

Milyen szerepe volt a HÖOK-nak a felsőoktatási törvény koncepciójának kidolgozásában?

A Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája (HÖOK) jelenleg 360.000 hallgató képviseletét látja el. A több évtizedes múltra visszatekintő szervezet jelentős tapasztalattal rendelkezik a minőségi felsőoktatásban való érdemi részvételben.

A HÖOK az első hivatalos felkérést követően még 2010 december elején elküldte szakmai anyagát, melyet 2011. december 4-i, szombathelyi közgyűlésén fogadott el: http://hook.hu/c/document_library/get_file?uuid=b8c14bcd-b18a-47cd-a903-99cc9814da3a&groupId=10156

Ebben többek közt javasoltuk a nyelvvizsga, mint lehetséges bemeneti követelmény bevezetését, vagy a keretszámok megállapításánál a piaci viszonyok figyelembe vételét. Rögtön az elején kiderült: az államtitkársággal sok dologban alapvetően nem értettünk egyet, azonban a konstruktív vita helyett ehhez az államtitkárság rendkívül arrogáns módon viszonyult.

Mivel a Nefmiben nem csak a mi javaslatainkat, de más érintettek véleményét is figyelmen kívül hagyták, a törvény előkészítésének folyamata megrekedt. A patthelyzetet

feloldva 2011 januárjában a KIM és Navracsics Tibor miniszterelnök-helyettes közbenjárásával magas szintű egyeztetések kezdődtek, melyek végre mindenki számára elfogadható alapelveket eredményeztek, valamint született egy közösen megalkotott felsőoktatási "problématérkép" is.

Az általunk készített előzetes dokumentumok, melyek beépültek a végleges anyagokba:
http://hook.hu/c/document_library/get_file?uuid=ce5e731b-0852-4557-8407-b0c9bb0a6de8&groupId=10156
http://hook.hu/c/document_library/get_file?uuid=011411b9-90b5-4621-8366-efc70d69071f&groupId=10156

Ekkor azt gondoltuk, jó úton járunk, azonban az államtitkárság nem így gondolta – az egyeztetések újra, ezúttal hosszú hónapokra megszakadtak. A legutóbbi, szeptemberi egyeztetés alkalmával az új koncepciót mindössze öt nappal a megbeszélés előtt küldték meg véleményezésre az érintett szervezeteknek. Persze a koncepció egyáltalán nem a februárban folyt egyeztetések alapelvei és problématérképe mentén készült el, mely fölött minden érintett egyszer már konszenzusra jutott.

Kik kaptak még meghívást a szakmai fórumokra? Az ő javaslataikat figyelembe vették?

A HÖOK-on kívül az egyeztetésekbe többek között bevonták még a Doktoranduszok Országos Szövetségét (DOSZ) és a Magyar Rektori Konferenciát (MRK) is. Az MRK és HÖOK véleménye nagyon sok tekintetben egyezik, így amikor lesöprik a javaslatainkat, akkor a rektorok javaslatait sem veszik figyelembe. Februárban volt egy határozott kérése a rektoroknak, melyhez mi is csatlakoztunk: ha lesznek kiegészítő jogszabályok, akkor legkésőbb a törvénnyel egy időben kerüljenek elfogadásra, sőt inkább az előtt, hogy az érintettek egyben lássák az egész rendszert. E javaslat szintén süket fülekre talált.

Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája
1055 Budapest, Szent István krt. 11. II/19.
Telefon: 1/460-0575, 70/339-9461
Fax: 1/321-2878

Mi a probléma a hallgatói szerződéssel és az önköltséges képzési formával?

E két elem együttes bevezetése nem elfogadható számunkra, hiszen a képzések finanszírozásának ilyen átalakításával röghöz kötés és bújtatott tandíj jelenik meg a rendszerben.

Gondoljunk bele egy végzős diák továbbtanulási lehetőségeibe! Reális-e, hogy az új szabályok alapján egy 18 éves fiatal tulajdonképpen élete következő 10-20 évét, leendő munka- és lakóhelyét, megélhetését szerződéssel kösse meg? Ráadásul, ha vállalja is ezt, kizárólag azokon a szakokon, tudományterületeken lesz csak lehetősége tanulni, amiket az állam egy központi, tervutasításos döntés után finanszírozni óhajt.

Lenne lehetőség önköltséges tanulmányokra is, ám ezt a mai Magyarországon csak kevés család engedhetné meg magának, hiszen egyes elképzelések szerint a tandíj mértéke a fél millió forintos összeget is elérheti. Olyan ötlet is született, ami szerint az állam még itt is szerződést kötne a hallgatókkal.

Nem szabad elfelejteni, hogy a felsőoktatás jelenleg sem ingyenes, azt a legjobban teljesítőknek az állam a szociális ellátórendszerből fedezi. Ám ezen túl is léteznek „járulékos” költségek, melyek a hallgatókat és családjaikat terhelik. Ilyen a lakhatás (albérlet, kollégium), az étkezés, a budapesti vagy a vidéki utazás költsége.

Erre a problémára a koncepció egy új hitelezési rendszer bevezetését említi. Miközben a kormány éppen a hitelek és a hitelválság ellen küzd a leglátványosabb politikai eszközökkel, érdekes módon mégis elfogadhatónak tartja, hogy a tanulni vágyó fiatal állampolgárok már önálló életük kezdetén eladósodjanak. Így egy frissdiplomás nagyjából 4-5 millió forint hitellel a nyakában vághatna neki a nagybetűs életnek.

Persze ott van annak lehetősége is, hogy a hallgató kimenjen külföldre. Ne csodálkozzunk, hogy a fiatalok elvándorolnak itthonról, ha szerződésekkel, százezres vagy akár milliós hitelekkel tudnak csak itthon tanulni. Félő, hogy a legtehetségesebbek ezután eleve külföldön kezdenék meg tanulmányaikat s így jóval valószínűbb, hogy utána nem itthon kamatoztatják majd tudásukat és tehetségüket.

Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája
1055 Budapest, Szent István krt. 11. II/19.
Telefon: 1/460-0575, 70/339-9461
Fax: 1/321-2878

Miért elfogadhatatlan a röghöz kötés?

"Az államilag finanszírozott képzésben részt vevő hallgató a képzés megkezdése előtt szerződésben vállalja, hogy az állami támogatás fejében végzését követően meghatározott időtartamon belül, meghatározott ideig (a jelenlegi elképzelés szerint 10 év alatt 7, vagy 20 év alatt 15 évet) Magyarországon dolgozik. Ennek nem teljesülése esetén a szerződés alapján az állami ösztöndíj formájában felvett, és a képzés ellenértékeként a felsőoktatási intézménynek a képzésért befizetett összeget visszatéríteni köteles."

Ez az intézkedés egyrészről ellentétes az Európai Unió egyik legalapvetőbb értékével és közös jogával, az unió belüli szabad munkavállalással. E kitételt, véleményünk szerint, a schengeni rendszer világában még ellenőrizni sem lehetne. Másrészről mi a helyzet akkor, ha valaki 2-3-5 évet külhonban dolgozna, de olyan tudásanyagot hozna haza, ami végül a magyar nemzetgazdaság érdekeit szolgálja? Sok egyébhez hasonlóan erre sem ad választ a koncepció.

Bizonytalanná válhat-e egyes intézmények és szakok jövője?

A tervek szerint az indítható szakok listáját és az ezekhez tartozó állami finanszírozású és önköltséges keretszámokat is a kormány határozná meg.

A legdrasztikusabb intézkedések közé tartozna, ha a kiszivárgott hírek szerint az ország több egyetemét és főiskoláját megszűnésre, kényszerintegrációra kényszerítenék. Mára egyértelműnek látszik azonban, hogy felmérve a hatalmas felháborodás esetleges politikai következményeit, inkább olyan követelményeket határoznak majd meg, amelyektől ezek a folyamatok „természetes" úton mennek végbe.

Átmeneti hatállyal, 2015-ig főiskolai, egyetemi és tudományegyetemi kategóriák létesülnének, ezt követően pedig csak főiskolák és tudományegyetemek maradnának. Azok, akik végül egyikbe sem tartoznak, mert például nem tudják teljesíteni a magasabb rangú,

Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája
1055 Budapest, Szent István krt. 11. II/19.
Telefon: 1/460-0575, 70/339-9461
Fax: 1/321-2878

tudományegyetemi kritériumokat, és nem is kívánnak visszaminősülni egyszerű főiskolává, kikerülnének az állami intézmények sorából.

Érintik-e a tervezett változások a jelenlegi hallgatókat?

Az államtitkárság hozzáállása és a minisztériumok eltérő elképzelései alapján még azt sem lehet biztosan kijelenteni, hogy nem. A HÖOK mindenesetre bármilyen változtatást csak és kizárólag felmenő rendszerben tud elfogadni. A megszorítások közepette azonban könnyen elképzelhető, hogy az új elemeket már most bevezetnék. De ha mégsem így lenne: ne feledd, az előtted végző hallgatók is kiálltak a te jogaidért, te se hagyd cserben a jövő hallgatóit!

Mi történne az egyetemek és főiskolák autonómiájával, az universitas évszázados értékével?

Mivel a szakminiszter az intézmény legitimen megválasztott rektorának kinevezésekor egyetértési jogot kapna, az autonómia jelentősen sérülne. Gazdasági területeken szintén csorbulna az önállóság. Már idén nyáron több felsőoktatási intézmény gazdasági tanácsának tagjai kaptak visszajelzést arra vonatkozóan, hogy munkájukkal elégedetlenek, esetlegesen felszabaduló helyükre a minisztérium küldene új tagot delegálna. A “probléma” igen gyorsan megoldódna, hiszen az új törvény elfogadásával a gazdasági tanácsok tagjainak megbízatása 2012. január 1-jén megszűnik.

Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája
1055 Budapest, Szent István krt. 11. II/19.
Telefon: 1/460-0575, 70/339-9461
Fax: 1/321-2878

Mi történne a hallgatók jogaival az őket közvetlenül érintő tanulmányi, térítési és juttatási kérdésekben?

Jelenleg a hallgatóknak mind a tanulmányi és vizsgaszabályzat, mind a térítési és juttatási szabályzat kapcsán egyetértési joga van, melyet a legitimen megválasztott hallgatói önkormányzatokon keresztül gyakorolnak.

Ez azt jelenti, hogy semmilyen, a hallgatókat hátrányosan érintő módosítás nem fogadható el a HÖK beleegyezése nélkül. Persze a HÖK sem tud elfogadtatni semmi olyat, mely ne bírná az oktatói oldal támogatottságát. E konstrukció ésszerű kompromisszumokra kényszeríti mindkét oldal képviselőit.

Most az egyetértési jogot véleményezési jogra módosítanák, mely az érintettek kontrollja nélkül súlyos következményekkel járhat, arról nem is beszélve, hogy Európában páratlan léptékű visszafejlődést jelentene.

Miért fontos a megfelelő arányú hallgatói képviselet?

A koncepció szövege szerint a hallgatók „hallgatói képviselőik útján [...] hozzájárulnak az intézmények belső demokráciájának, harmonikus működési rendjének [...] erősítéséhez”. Ez a mondat persze önmagában is szépen hangzik, de a gyakorlatban nem sok hatása van, ha a hallgatóságnak 25 %-os részvétel esetén 1 fő, de legfeljebb is csak 20 %-nyi szenátusi képviselet jár, a jelenlegi 25–33,3 %-kal szemben.

A koncepció a hallgatói választások részvételi arányához kötné a hallgatói önkormányzat képviseleti jogait. Ez alapvetően helyes gondolat, hiszen a minél nagyobb részvételű választás hozzájárul a demokratikus rendszer és folyamatok megerősödéséhez. A hallgatói szavazáson való részvétel ráadásul az állampolgári aktivitás, a demokratikus öntudat fontos eszköze.

A demokratikus képviselet megteremtéséhez egyébként is szükséges, hogy ha a karok oktatói oldalról képviseltetik magukat a szenátusban, ez hallgatói oldalról se legyen másképp.

Érdekes, hogy míg a hallgatókat, a megfelelő képviseleti szint eléréséhez 50%-os részvételre kényszerítik, például az önkormányzati választások esetében 25%-os szintre viszik le az érvényességi küszöböt. Sajátos elgondolás, hogy önálló jogi személyiséggel nem rendelkező hallgatói önkormányzatok legitimációjához erősebb részvételi arány szükséges, mint egy települési önkormányzat esetében.

Nem szabad elfelejteni azt sem, hogy a levelező vagy esti tagozatos hallgatók nagyon ritkán vagy nehezen érhetők el, így az ilyen törekvések egyetlen logikus útja a szavazáson megkövetelt arány nappali tagozatos hallgatókhoz való kötése lehet.

Nem hagyható figyelmen kívül az a tény sem, hogy itt nem gyerek- és fiatalkorú általános vagy középiskolásokról, hanem 18. életévüket betöltött, egyébként az átlagnál jóval több felelősséggel és teherbírással rendelkező, a bolognai rendszernek hála nagy hányadában már diplomával is rendelkező személyekről van szó.

Sérülhet-e a munkavállalók tanuláshoz való joga?

Jogos felháborodást válthat ki, elsősorban a levelező és esti tagozatos, családfenntartó hallgatók körében, hogy a munka törvénykönyve (Mt.) új tervezetéből kimaradt az a passzus, mely szerint az alap-, közép- és felsőfokú tanulmányok elvégzéséhez szükséges vizsgák napjaira, továbbá a szükséges felkészülés céljából az azok letételét megelőző időre a munkáltató köteles szabadságot biztosítani.

A minőségi tanuláshoz nélkülözhetetlen az ehhez igazodó munkaidő-beosztás. Azt ezt gátoló rendelkezés sértheti az ILO (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet) 1974-ben elfogadott, a fizetett tanulmányi szabadságról szóló 140. számú egyezményét is.

Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája
1055 Budapest, Szent István krt. 11. II/19.
Telefon: 1/460-0575, 70/339-9461
Fax: 1/321-2878

Miért illetné meg kevesebb jog a nem állami intézmények hallgatóit?

A koncepció arra vonatkozóan nem tartalmaz indoklást, hogy a nem állami felsőoktatási intézményekben működő hallgatói önkormányzatok érdekképviseleti funkciója miért csorbulhat. A leírás szerint „a nem állami felsőoktatási intézmények, amelyek nem képezik az NFR részét, [SZMSZ-ükben], a hallgatók számára egyetértési jogosultság helyett véleményezési jogot biztosítva, eltérhetnek", ill. „a hallgatói részvételi szabályokat eltérő módon is rögzíthetik". A koncepció e tárgykörben is szembe megy az Európai Felsőoktatási Térség törekvéseivel, mely a hallgatók egyenlőségét tűzte zászlajára.

Mit jelentene a minimálisan 2,5-ös átlag az új rendszerben?

A tervezet egységesen 2,5-ös súlyozott tanulmányi átlagban állapítaná meg a költségtérítéses képzésre való automatikus átsorolás határát. Ez nem vall a felsőoktatással kapcsolatos gyakorlati ismeretekre, mondhatni ennek a passzusnak a kiötlője valószínűleg még távolról sem ismeri a felsőoktatást, a Bologna-rendszert és az intézményekben jelenlévő (elsősorban az osztályozási kultúrát érintő) különbségeket.

Nyilvánvaló, ha valaki több kredittel halad, többet is kell teljesítenie – így gyakorlatilag 15 kredittel és 5,0-s tanulmányi átlaggal haladva is ugyanannyi energiát fektet be, mint 30 kredittel és 2,5-ös tanulmány átlaggal. Ez esetben felmerül a kérdés, hogy az a hallgató-e a jobb hallgató, aki 15 kredittel halad előre, vagy az, aki 30, mintatanterv szerinti kreditet teljesít, viszont energiái csak egy alacsonyabb átlagra futják.

Itt megjegyzendő az is, hogy a kreditrendszer komoly hibáiból kifolyólag az egyes félévekre jutó hallgatói leterheltség nagyban meghaladhatja a jelenleg a Ftv. szerint megengedett 30 munkaóra/kredit értéket. Ezt az egyes felsőoktatási intézmények között tetten érhető, a tárgyak teljesíthetőségéből és nehézségéből fakadó különbségek tovább árnyalják.

Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája
1055 Budapest, Szent István krt. 11. II/19.
Telefon: 1/460-0575, 70/339-9461
Fax: 1/321-2878

Aki újrázni kényszerül, kerüljön át önköltséges képzésre?

Arra már manapság is láthatunk pozitív példákat, hogy nem lehet ész nélkül tantárgyakat újra és újra felvenni: több intézmény saját hatáskörben, hallgatói egyetértéssel már maximalizálta a tantárgyak újrafelvételét illetve az egy tárgyból letehető vizsgák számát.

Ugyanakkor többek között a fent említett osztályzási kultúrákból adódó okok miatt is valóságtól elrugaszkodott az az elképzelés, hogy egy tanegységből csak egy vizsgát lehessen ingyen letenni a hallgatóknak. "Ha egy tanegységből sikertelen a vizsga, valamint a sikertelen vizsgát követő javító vizsga is, az adott tanegységet a hallgató csak önköltség megfizetése mellett veheti fel. A javító vizsgát térítési díj ellenében lehet letenni" - áll az új koncepcióban.

Ez a tervezet egyáltalán nem számol azokkal az egyébként tehetséges diákokkal, akik esetleg más aktivitásuk, például tudományos- vagy sporttevékenységük, esetleg egészségügyi gondok miatt nem tudnak akár több tárgyat is elsőre vagy másodikra teljesíteni. Eddig ezt a legtöbb helyen kifizethető pénzösszegekkel szankcionálták, a tervezet viszont már önköltséges képzésre való átsorolásról beszél, ami – látva a tervezett önköltséges képzési díj tervezetet – pénzügyi csapdába csalhatja a hallgatókat és szüleiket.

Még a maximálisan engedélyezett támogatott képzési időn is kurtítanának?

Bizonyos esetekben igen. A törvény szerint "a plusz két félév támogatása csak a képzésre előírt összes kreditmennyiség félévenként legfeljebb 8 %-ának fennmaradása esetén biztosított." Tehát ha egy olyan intézményt veszünk alapul, ahol a szakdolgozat megírása nem ér kreditet, illetve egy olyan diákot, aki esetleg csúsztat egy félévet azért, hogy minél jobb szakdolgozatot írhasson, máris újabb súlyos százezrekről beszélhetünk.

Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája
1055 Budapest, Szent István krt. 11. II/19.
Telefon: 1/460-0575, 70/339-9461
Fax: 1/321-2878

Képzésekről, követelményekről hallgatók nélkül?

A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság (MAB) dönt a felsőoktatási képzésekkel kapcsolatos legfontosabb ügyekben. A koncepció, a jelenlegi gyakorlattal ellentétben azonban a hallgatók képviseletét nem tartalmazza. A MAB elnöke maga is teljesen elzárkózott attól az elképzeléstől, hogy a bizottságnak ne legyen hallgatói tagja. A HÖOK továbbra is szeretné, hogy az érintettek, az európai értékeknek eleget téve, részt vehessenek a szervezet munkájában, hiszen ez is hozzájárul ahhoz, hogy a hazai felsőoktatás nemzetközi minősítése és megítélése tovább javuljon.

Világos, hogy Magyarország fejlődéséhez, gyarapodásához és megújulásához a felsőoktatás rendszerét sem hagyhatjuk változatlanul. Azonban csakis olyan, szakmai alapokon nyugvó reformok fogadhatók el, melyek az érintettekkel való folyamatos konzultáció útján, a minőséget szem előtt tartva kerülnek elfogadásra. E folyamatokból a legkevésbé éppen a hallgatók hagyhatók ki, akik fiatal értelmiségiként nem csak maguk, de az utánuk jövő generációk sorsáért is felelőséget éreznek.